

Verslag tweede internetconsultatie Staatscommissie rechtsstaat

1. Over dit verslag

De Staatscommissie rechtsstaat onderzoekt hoe de rechtsstaat in Nederland werkt en welke concrete maatregelen ervoor kunnen zorgen dat de rechtsstaat voor burgers beter gaat werken. De Staatscommissie opende eerder, bij aanvang van haar werkzaamheden, [een internetconsultatie](#) waarin burgers werden gevraagd naar hun ervaringen en perspectieven op de rechtsstaat. Voor dit onderzoek heeft de staatscommissie in de periode 26 maart tot en met 22 april 2024 opnieuw iedereen uitgenodigd om [via internetconsultatie](#) ervaringen te delen en mee te denken over verbeteringen, geformuleerd in 8 vragen. De internetconsultatie heeft 76 unieke reacties opgeleverd, die samen honderden pagina's aan ervaringen en inzichten bevatten. In dit document doet de commissie verslag van de rode draden in de reacties.

De staatscommissie is opnieuw veel dank verschuldigd aan iedereen die de tijd en moeite heeft genomen om via internetconsultatie een bijdrage te leveren; de commissie is onder de indruk van het aantal reacties en de kwaliteit ervan. De bijdragen vormen een waardevolle aanvulling op de ervaringen en inzichten die de staatscommissie het afgelopen jaar heeft gehoord via onder meer gesprekken met burgers op locatie, een landelijk burgerpanel en rondetafelgesprekken. Op [de website van de staatscommissie](#) is meer informatie te vinden over het onderzoek en manieren waarop mensen hieraan hebben bijgedragen.

De staatscommissie heeft iedereen die aanwezig was op de burgerpanels uitgenodigd om bij te dragen aan de internetconsultatie, en deze toegankelijk gemaakt voor ieder ander die een bijdrage wilde delen. Mensen die bij de eerste internetconsultatie hebben aangevinkt dat zij berichten van de staatscommissie willen ontvangen, ontvingen een uitnodiging voor de tweede internetconsultatie. Daarnaast is via LinkedIn en de nieuwsbrief verwezen naar de internetconsultatie.

Dit verslag gaat hierna in op de aard en inhoud van de ontvangen reacties (§ 2-3) en het vervolg (§ 4).

2. Over de reacties

De internetconsultatie heeft 76 unieke reacties opgeleverd, waarvan er 69 openbaar zijn. 7 reacties zijn op verzoek van de auteur afgeschermd, wat betekent dat ze alleen zichtbaar zijn voor de staatscommissie en haar secretariaat. Bij 28 openbare reacties hebben mensen ervoor gekozen geen naam op te geven. Deze anonieme reacties zijn wel zichtbaar op de website. Dit verslag gaat over de inhoud van de openbare reacties, inclusief de anonieme.

Verreweg de meeste reacties zijn op persoonlijke titel geschreven. Een aantal organisaties, waaronder [Bits of Freedom](#), de [KGvB](#), en [VBSO/VGS](#) hebben gereageerd.

3. De reacties op de verschillende vragen

Hoe kan beleid en regelgeving minder ingewikkeld worden?

Er worden veel verschillende oplossingen aangedragen, waarbij ook de richtingen sterk uiteenlopen. Het explicieter meenemen van de impact en uitvoerbaarheid op burgers in nieuwe wetgeving is een van de oplossingen die veel genoemd is ([Schneider](#), [J. M. Barendrecht](#), [BBA H.S. Troenokarso](#), [Stichting PEP](#)). Sommige reacties haakten in op het verminderen van uitzonderingen en aanvullingen van wetten ([E Anoniem](#), niet-gepubliceerde reactie). Een enkeling pleit ervoor meer loketten te digitaliseren ([Zeyhan Guvenc](#)).

Welke wetgeving moet als eerste worden vereenvoudigd?

De wetgeving rondom sociale zekerheid wordt het meest genoemd als wetgeving waar vereenvoudiging noodzakelijk is (o.a.: [anoniem](#), [B. M. Rijvers](#), [V.M. Rosenthal](#), [Drs B.J. Boshoven](#), [Anoniem](#), [anoniem](#), [Wolbers, Scheffer](#), een aantal niet-gepubliceerde reacties), een aantal reacties gaat ook expliciet in op het toeslagenstelsel ([anoniem](#), [Anoniem](#)). Sommigen pleiten dan voor een basisinkomen als vervanging ([R.J. Beckman](#)). Een enkeling gaat in op andere thema's, zoals de WOZ- ([Struijs](#), [G. Groen](#)), Algemene Wet bestuursrecht ([mr.dr. L.M. Koenraad](#)), en fundamentele vrijheden in relatie tot privacy ([Bits of Freedom](#)) en stikstofwetgeving ([Anoniem](#)).

Hoe kan bij maatwerk willekeur vermeden worden?

De ruimte die in wetgeving bestaat om uitzonderingen te maken zou volgens sommigen uitgebreid

Staatscommissie rechtsstaat

moeten worden, hiervoor zou meer duidelijkheid moeten bestaan. ([Koopmeiners](#), [Wolbers](#)). Ook samenwerking tussen ambtenaren wordt als uitkomst gezien bij moeilijke casuïstiek ([Drs B.J. Boshoven](#), [Scheffer](#), [Anoniem](#)) Er is een aantal reacties waarin zorgen worden geuit over maatwerk, bijvoorbeeld omdat het afbreuk doet aan gelijke behandeling. ([Anoniem](#), [Anoniem](#), [J. G. de Boer](#), [anoniem](#)).

Hoe kan het contact tussen burger en overheid verbeterd worden?

Verschillende mensen kaarten in hun reactie het grote belang van simpeler en duidelijke communicatie aan ([Anoniem](#), [B. M. Rijvers](#), [M.E.A.J. van de Wetering](#), [mr.dr. L.M. Koenraad](#), [Anoniem](#), [Anoniem](#), [Wolbers](#)). Ook het luisterende vermogen van overheid en de houding van de overheid tegenover de burger in het algemeen wordt als verbeterpunt genoemd ([Anoniem](#), [Dr. H. F. van Garderen](#), [C. Roorda](#), [Anoniem](#), [J. M. Barendrecht](#), [J. Marijnissen](#), [BBA H.S. Troenokarso](#)). De reactietijd, telefonisch en via de mail, kan beter ([Anoniem](#), [Ana Belle](#), [Anoniem](#), [Anoniem](#)) en directere communicatie met de overheid wordt op prijs gesteld ([Anoniem](#)).

Hoe kan doorprocederen door overheidsorganisaties worden verminderd?

Meerdere reacties gaan in op een wenselijke cultuurverandering bij de overheid ([Anoniem](#), [Anoniem](#), [Scheffer](#)) die nodig is om doorprocederen te verminderen. Sancties of andere consequenties, bijvoorbeeld in de vorm van een boete voor de overheidspartij, en extra voorwaarden bij onnodig doorprocederen worden ook genoemd. ([M.E.A.J. van de Wetering](#), [V.M. Rosenthal](#), [j. van Dam](#), [Anoniem](#), [Anoniem](#), [A. Lam](#), [E. Anoniem](#), [G. Kuijpers](#)). Anderen vinden doorprocederen juist blijf geven van een gezonde rechtsgang ([B. van Aarle](#)). Een aantal reacties noemt mediation of een buitengerechtelijke oplossing tussen burger en overheid als uitkomst ([Anoniem](#), [Anoniem](#), [Anoniem](#), [Wolbers](#), [BBA H.S. Troenokarso](#), [Zeyhan Guvenc](#)).

Hoe kunnen te grote beloften van de politiek en overheid worden voorkomen?

Eerlijke en realistische communicatie door de overheid ([anoniem](#), [V.M. Rosenthal](#), [G. Kuijpers](#), [VSBO](#)), termijnen voor de positie van bestuurders ([Anoniem](#)), en de rol van ministeries en ambtenaren komt naar voren: een proactieve houding wordt als oplossing gezien ([AA Hanemaaijer](#), [anoniem](#), [Anoniem](#), [Anoniem](#)). Een aantal respondenten ziet sancties op het niet waarmaken van beloftes als uitkomst ([Anoniem](#), [M.E.A.J. van de Wetering](#)). Anderen suggereren dat een cultuuromslag bij politici een manier is om te grote beloftes te voorkomen ([Anoniem](#)).

Hoe kan de burger beter worden betrokken bij vormgeving van beleid?

Meerdere reacties gaan in op de inzet van burgerberaden en burgerpanels ([Anoniem](#), [Anoniem](#), [G. Kuipers](#), [Wolbers](#), [Anoniem](#), [C. Roorda](#), [Anoniem](#)). Hier uiten sommigen zorgen over, wegens gebrek aan democratische legitimatie ([Stichting PEP](#)). Co-creatie als manier om burgers te betrekken wordt ook genoemd ([Anoniem](#), [Anoniem](#)), evenals referenda ([Scheffer](#), [BBA H.S. Troenokarso](#), [V.M. Rosenthal](#), [anoniem](#)). Het dienstbaarheidsbeginsel als uitgangspunt voor betrokkenheid van burgers is ook voorgesteld ([mr. dr. L.M. Koenraad](#)). Tenslotte noemen sommigen de internetconsultatie als geschikt middel om de burger meer te betrekken bij de vormgeving van beleid ([Anoniem](#), [Anoniem](#), [Anoniem](#)).

Hoe kan worden gestimuleerd dat burgers, politici, bestuurders en ambtenaren een beter idee hebben van het belang van de rechtsstaat voor henzelf en de samenleving? En hoe kunnen burgers, politici, bestuurders en ambtenaren worden gestimuleerd dat ze gaan bijdragen aan het onderhoud van de rechtsstaat?

Sommige mensen zoeken de oplossing in meer kennis over grondrechten, en zien dit als een taak voor het onderwijs ([B. M. Rijvers](#)) [Ana Belle](#), [Anoniem](#), [T. van Tijn](#), [Anoniem](#), [Anoniem](#), [Koopmeiners](#), [Zeyhan Guvenc](#)). Ook wordt gepleit voor bijscholing van ambtenaren, politici en bestuurders ([Anoniem](#), [Anoniem](#), [Anoniem](#)), en betere communicatie in 'Jip en Janneke' taal ([AA Hanemaaijer](#), [V.M. Rosenthal](#), [Drs B.J. Boshoven](#), [A. Lam](#)). Betere waarborgen op het gebied van lobbyen-activiteiten ([Stichting PEP](#)), en verduidelijking over het begrip rechtsstaat zijn andere suggesties ([Anoniem](#), [Anoniem](#)).

4. Vervolg

De staatscommissie neemt alle bijdragen aan de internetconsultatie mee in haar onderzoek, dat in juni 2024 moet leiden tot een advies aan de regering, het parlement en de rechtspraak.